

Plan dydaktyczny przedmiotu etyka w zakresie podstawowym dla szkół ponadpodstawowych, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Temat (rozumiany jako lekcja)	Liczba godzin	Treści nauczania zgodne z podstawą programową	Cele ogólne	Kształcone umiejętności	Propozycje metod nauczania	Propozycje środków dydaktycz- nych	Uwagi
Dział I. WPROWADZENIE DO ETYKI							
1. Doświadczenie zła							
1. Poznać, zrozumieć, „wymknąć się złu” (J. Tischner). Doświadczenie zła	2	Wskazywanie i uzasadnianie przykładów obecności zła w świecie; różnorodne źródła zła; subiektywizm i obiektywizm w opisie zła; hierarchia zła, kryteria oceny zła; rozbieżności między sformułowaniami: „zrozumieć człowieka” i „dokonywanie moralnej oceny jego czynu”; konsekwencje zła w odniesieniu do życia jednostki, zbiorowości Zło ontyczne i zło moralne Rola wiedzy z zakresu etyki oraz świadomości moralnej w kształtowaniu właściwej postawy wobec zła	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z wybranymi pojęciami z zakresu etyki	Uczeń: Uzasadnia przyczyny, dla których należy mówić o zlu. Wskazuje i analizuje przykłady zła, wyjaśnia subiektywizujący i obiektywizujący opis zła. Różnicuje przeżywanie zła od obiektywnej oceny faktu uznanego za zły (bez względu na indywidualne odczucia i wrażenia); identyfikuje zło ontyczne i zło moralne. Definiuje pojęcie zła moralnego. Interpretuje personalistyczne ujęcie zła moralnego. Omawia przejawy zła, odwołując się do konkretnych przykładów zaczerpniętych z obserwacji i osobistych doświadczeń. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy i wykazuje ich słuszność. Stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski.	burza mózgów grafitti definiowanie pojęć studium przypadku przebiegowa mapa pojęciowa	schemat ćwiczenia do metody definiowania pojęć arkusze papieru flamastry	
2. Poznać, zrozumieć, „wymknąć się złu” (J. Tischner). Czym jest zło?	3	Interpretacja pojęć: zło, teodycea, manicheizm Rola wiedzy z zakresu etyki oraz świadomości moralnej w kształtowaniu właściwej postawy wobec zła	Rozwijanie wrażliwości moralnej Przygotowanie do analizy i oceny własnych działań w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z wybranymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Dostrzega różnorodność zła w świecie; rozważa problem źródeł zła, zwraca uwagę na przyczyny zła. Charakteryzuje zło jako brak bytu. Interpretuje pojęcie zła w kontekście aksjologicznym. Definiuje pojęcia: teodycea i manicheizm. Interpretuje pojęcie zła w odniesieniu do konkretnych zdarzeń i sytuacji. Doskonali umiejętność słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez, argumentów i pytań. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	burza mózgów rozmowa kierowana kula śniegowa praca z tekstem	podręcznik arkusze papieru flamastry	
3. Człowiek wobec zła	3	Wpływ zła na życie człowieka oraz na kształtowanie określonych postaw życiowych – analiza przykładów Różne formy walki ze złem	Rozwijanie wrażliwości emocjonalnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła	Uczeń: Podaje i omawia przykłady ilustrujące wpływ zła na zachowanie i postawy ludzi. Omawia przykłady form walki ze złem. Wyjaśnia rozbieżność między sformulowaniem „zrozumieć człowieka” a oceną moralną czynu. Interpretuje teksty literackie. Wykorzystuje własne doświadczenia i obserwacje rzeczywistości do formułowania wniosków.	rozmowa kierowana drama	podręcznik	Punktem wyjścia do dyskusji o wpływie zła na postawy ludzi może być fragment wybranego filmu.

				Doskonali umiejętność słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
4. W zasadzie jestem w porządku, ale... Analiza tekstu „Nie mam czasu” J. Filka	1	Wieloznaczność zwrotu „nie mam czasu” Analiza opisanej postawy z wykorzystaniem pojęć: podmiot, czynność, intencje, motywy i skutki oraz okoliczności Interpretacja zwrotu „nie mam czasu” w kontekście etycznym Wpływ elementów życia codziennego (m.in. automatyzmu) na kształtowanie określonych postaw etycznych; wykorzystanie pojęć: zniewolenie i wolność	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań oraz decyzji własnych i innych w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny	Uczeń: Wskazuje elementy współczesnej rzeczywistości, które mają wpływ na kształtowanie określonych postaw. Analizuje i interpretuje tekst, zwracając szczególną uwagę na postępowanie bohatera (dominacja automatyzmu). Charakteryzuje intencje, motywy i skutki decyzji podjętych przez bohatera. Dokonuje moralnej oceny postawy opisanej w tekście. Interpretuje pojęcie hipokryzji w odniesieniu do decyzji bohatera. Definiuje pojęcie wolność i odnosi je do analizy postawy bohatera. Wskazuje elementy często wykorzystywane jako usprawiedliwienie własnego postępowania. Interpretuje tekst, wyszukuje istotne treści. Dokonuje autorefleksji, ocenia intencje, motywy i skutki własnego postępowania. Doskonali umiejętność słuchania i prezentowania poglądów, formułowania tez i argumentów.	dyskusja drama różne perspektywy praca z tekstem	podręcznik	
5. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
2. Spojrzenie na rozwój moralności: od Kalego do trybunału w Norymberdze							
6. O dojrzeniu... moralności	2	Myślenie premoralne; rozważania na temat postaw (egoizm, altruizm); moralność intersubiektywna i jej źródła; dojrzałość moralna	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Charakteryzuje intersubiektywność postaw. Wyjaśnia i omawia na przykładach pojęcia: myślenie premoralne, hedonizm. Analizuje działania nacechowane egoizmem i altruizmem. Uzasadnia wartość przyjmowania krytycznej postawy wobec zła moralnego. Wyjaśnia pojęcie dojrzałości moralnej. Analizuje przykłady prezentujące konkretne postawy i konsekwencje czynów nacechowanych egoizmem i altruizmem. Wykorzystuje poznane pojęcia w wypowiedziach. Doskonali umiejętność słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów.	circept rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik karty pracy	
7. „Co to wszystko znaczy?” (T. Nagel). Konflikt motywacyjny	2	Wyjaśnienie pojęcia „konflikt motywacyjny” – analiza przykładów; dokonywanie wyborów w aspekcie psychologicznym i etycznym; hierarchizacja wartości	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych, odróżnianie dobra i zła Rozwijanie wrażliwości moralnej	Uczeń: Wskazuje i wyjaśnia sprzeczne motywy w konfliktach motywacyjnych. Rozróżnia opis psychologiczny od etycznego. Charakteryzuje wartości odnoszące się do motywów dokonywanych wyborów, hierarchizuje te wartości.	rozmowa kierowana metaplan dylematy	podręcznik arkusz papieru flamastry	

			Kształtowanie umiejętności trafnego oceniania pod względem moralnym dokonywanych czynów	Omawia zagadnienie konfliktów motywacyjnych na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje swoje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
8. Pytania o wartości moralne w kontekście zbrodni ludobójstwa	3	Doświadczenie zła jako moralne; ludobójstwo jako zło moralne Zaburzenie pojmowania wartości moralnych w ideologiach totalitarnych (moralność „rasy panów”) Trybunał Norymberski – istota i znaczenie	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Rozwijanie wrażliwości moralnej Dokonywanie etycznej analizy i oceny działań w świetle wartości moralnych	Uczeń: Definiuje pojęcia: ludobójstwo, Holocaust, totalitaryzm. Omawia przykłady ludobójstwa (historyczne i współczesne). Analizuje cechy ideologii prowadzących do ludobójstwa. Wyjaśnia zagadnienie sądenia zbrodni ludobójstwa. Omawia specyfikę osądzania prawa hitlerowskich Niemiec. Analizuje i interpretuje teksty. Wyszukuje istotne treści w tekstach. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy, dowodząc ich słuszności. Stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski. Wykorzystuje poznane pojęcia w rozważaniach na temat omawianych zagadnień.	wykład z prezentacją mapa myśli praca z tekstem ja-bohater rozmowa kierowana	fragmenty wybranych filmów i (lub) tekstów, np.: „Opowiadania” T. Borowskiego i „Inny świat” G. Herlinga-Grudzińskiego lub innych tekstów dotyczących omawianych problemów karty pracy	W podsumowaniu zajęć można wykorzystać fragmenty książki J. Hołówni „Etyka w działaniu”. W klasach, w których uczniowie odznaczają się dojrzałością moralną, można też wykorzystać fragment książki J. Graya „Słomiane psy”, w którym znajdują się cytaty prowokujące do dyskusji o moralności.
9. „[...] to jest gra i tylko gra”? – interpretacja utworu J. Kaczmarek „Postmodernizm”	1	Postmodernizm w ujęciu etycznym	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Doskonalenie umiejętności lepszego poznania siebie Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi	Uczeń: Omawia pojęcie postmodernizmu. Charakteryzuje kontekst etyczny postawy opisanej w utworze. Przedstawia stanowisko autora wobec zaprezentowanego problemu (dostrzega znaczenie ironii w interpretacji). Podaje argumenty przemawiające za tezą postawioną w tekście i przeciwko niej. Analizuje tekst. Interpretuje poznane zagadnienia w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je ze stanowiskami prezentowanymi na lekcji. Stawia tezy oraz formułuje argumenty i wnioski. Słucha wypowiedzi innych uczestników zajęć.	rozmowa kierowana bezludna wyspa lub/i różne perspektywy praca z tekstem praca z utworem muzycznym	podręcznik płyta z utworem J. Kaczmarek schematy ćwiczeń do zastosowanych metod	
10. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
3. Strach, odwaga i sumienie							
11. „Powiedz mi, o co się boisz, a powiem ci, kim jesteś” – strach jako wyzwanie etyczne	2	Przeżywanie strachu – przykłady; definiowanie strachu i określanie jego wpływu na ludzkie zachowania; wykroczenia	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób	Uczeń: Omawia problem strachu, rozważa przeżycie, przyczynę i obiekt strachu. Charakteryzuje wpływ strachu na zachowania i postawy ludzi. Wykrywa hierarchię wartości	rozmowa kierowana drama drzewko decyzyjne	arkusze papieru flamastry	

		<p>spowodowane strachem</p> <p>Odpowiedzialność za czyny</p> <p>Konflikty emocjonalne jako źródło informacji o uznawanych wartościach</p>	<p>w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Kształtowanie i doskonalenie umiejętności samokontroli oraz pracy nad sobą</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi</p>	<p>jednostki wyrażoną w zachowaniach wywołanych strachem. Objasnia problem upadku moralnego wywołanego strachem. Analizuje konkretne zdarzenia i sytuacje w kontekście omawianych zagadnień.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów.</p> <p>Słucha wypowiedzi innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy. Stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>			
12. Odwaga	2	<p>Odwaga jako pokonanie strachu; odwaga a inne wartości; odwaga jako wartość samoistna i wartość instrumentalna</p>	<p>Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Kształtowanie i doskonalenie umiejętności samokontroli oraz pracy nad sobą</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Omawia przykłady zachowań nacechowanych odwagą i brawurą, uwypukla różnice.</p> <p>Omawia kwestię działania opartego na uczuciach i rozumie. Rozważa odwagę w kategoriach wartości etycznych. Interpretuje pojęcie odwagi chwalebnej.</p> <p>Wyszukuje istotne treści w tekstach.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je ze stanowiskami prezentowanymi na lekcji.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>rozmowa kierowana drzewko decyzyjne prezentacja</p>	<p>artykuły prasowe dotyczące omawianych zagadnień</p>	
13. „Oto sumienie” – struktura i działanie sumienia	2	<p>Odczuwanie i przeżywanie winy, odpowiedzialności, dumy moralnej, wstydu (także wstydu moralnego); sumienie – struktura i funkcjonowanie</p> <p>Rozróżnienie pojęć: sumienie przeduczynkowe i pouczynkowe</p> <p>Zaburzenia działania sumienia, nadwrażliwość i wrażliwość selektywna, niewrażliwość, sumienie błędne; odpowiedzialność przed kimś i za coś</p>	<p>Rozwijanie umiejętności lepszego poznawania siebie</p> <p>Dokonywanie etycznej analizy i oceny działań oraz decyzji własnych i innych w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Analizuje przykłady ze względu na przeżycie winy, odpowiedzialności, dumy moralnej.</p> <p>Rozróżnia wstyd moralny i lęk przed odrzuceniem.</p> <p>Omawia przykład, w którym ujawnia się sumienie przeduczynkowe i pouczynkowe.</p> <p>Definiuje pojęcie sumienia, omawia jego strukturę, objaśnia zaburzenia sumienia.</p> <p>Rozróżnia odpowiedzialność za coś i odpowiedzialność przed kimś.</p> <p>Interpretuje różne ujęcia pojęcia grzechu.</p> <p>Analizuje teksty.</p> <p>Wykorzystuje własne doświadczenia i obserwacje w interpretacji przykładów.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>burza mózgów mapa myśli debata rozmowa kierowana</p>	<p>podręcznik arkusz papieru flamastry</p>	<p>Na początku lekcji poświęconej sumieniu można nawiązać do fragmentów wybranych filmów (np. „Misi” R. Joffe).</p>
14. Wewnętrzne przekonania moralne a jakość egzystencji człowieka	2	<p>Poczucie własnej wartości – struktura; wewnętrzne przekonania moralne a jakość egzystencji</p>	<p>Kształtowanie umiejętności lepszego poznawania siebie i rozwijania własnej tożsamości</p> <p>Dokonywanie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Wyjaśnia wyrażenie „poczucie własnej wartości” oraz zwrot „mieć szacunek dla samego siebie”. Omawia je w odniesieniu do własnej osoby.</p> <p>Wyróżnia cechy swojego</p>	<p>rozmowa kierowana</p>	<p>kartki papieru długopisy</p>	

			etycznej analizy i oceny działań oraz decyzji własnych w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi	charakteru i wykazuje ich wpływ na postępowanie w kontekście wartości moralnych (analiza przykładów dokonanych działań i zaniechania działań). Omawia związek między własnymi przekonaniami moralnymi a jakością życia. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z poglądami prezentowanymi na lekcji. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy i wykazuje ich słuszość. Stawia tezy oraz formuluje argumenty i wnioski. Wykorzystuje poznane pojęcia w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
15. „Bądź wierny Idź” – interpretacja utworu Z. Herberta „Przesłanie Pana Cogito”	1	Podmiot liryczny – etyczny wymiar postawy; idealizm życiowy, trudności w realizacji postawy idealistycznej; godność w różnych systemach sprawowania władzy (m.in. w czasach realnego socjalizmu)	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Przedstawia i interpretuje postawę etyczną opisaną przez Z. Herberta, omawia konsekwencje przyjęcia takiej postawy. Rozważa pojęcie idealizmu życiowego, wyjaśnia potoczne rozumienie tego pojęcia. Wskazuje argumenty za przyjęciem postawy, za którą opowiada się Z. Herbert, oraz przeciwko jej przyjęciu. Wskazuje w tekście tezę i argumenty. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z poglądami prezentowanymi na lekcji. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy i wykazuje ich słuszość. Stawia tezy oraz formuluje argumenty i wnioski.	metoda problemowa rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik slajdy	Nauczyciel może wykorzystać slajdy pokazujące konsekwencje przyjęcia postawy opisanej w utworze, które odnoszą się nie tylko do rzeczywistości czasów PRL-u, lecz także do wydarzeń dziejących się współcześnie w systemach totalitarnych.
16. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
4. Doświadczanie wartości i ich natura							
17. Ważność tego, co nas otacza	3	Różna wartość elementów świata, wieloznaczność pojęcia „wartość”, doświadczanie konieczności dokonywania wyboru, gradacja wartości, bogactwo świata wartości; stanowiska wobec pytania: jak istnieją wartości	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Rozwijanie umiejętności poznawania siebie Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi	Uczeń: Interpretuje pojęcie wartości, wskazuje jego różne znaczenia. Wyjaśnia kwestię bogactwa wartości, omawia hierarchię wartości. Interpretuje poznane zagadnienia w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Interpretuje obraz (i/lub) tekst literacki. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z poglądami prezentowanymi na lekcji. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy i wykazuje ich słuszość. Stawia tezy oraz formuluje argumenty i wnioski.	burza mózgów rozmowa kierowana praca z obrazem praca z tekstem	podręcznik obraz J. Vermeera „Ważąca perły” („Kobieta z wagą”) fragment tekstu literackiego, np. K. Wierzyński, „Miasta i ludzie” karty pracy	Na tej lekcji można omówić zasady przygotowywania projektu na temat wartości.
18. Istnienie i hierarchia wartości	3	Istnienie jako problem filozoficzny, pojęcie aksjologii; hierarchia	Kształtowanie wrażliwości moralnej	Uczeń: Omawia stanowiska wobec pytania, jak istnieją	metoda problemowa definiowanie	schemat ram tekstowych formularze do	

		<p>wartości, poglądy na sposób istnienia wartości:</p> <p>subiektywizm, relatywizm, obiektywizm, absolutyzm aksjologiczny; wartości autoteliczne i instrumentalne; antywartości, wartość i godność osoby, poglądy na temat wartości M. Schelera i R. Ingardena</p>	<p>Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>wartości.</p> <p>Wyróżnia wartości jako cechy bytów i jako idee normatywne.</p> <p>Definiuje aksjologię.</p> <p>Wyróżnia wartości autoteliczne, wartości instrumentalne oraz antywartości.</p> <p>Wyjaśnia pojęcia wartości i godność osoby.</p> <p>Prezentuje poglądy M. Schelera oraz R. Ingardena na temat wartości.</p> <p>Wykorzystuje obserwacje i własne doświadczenia do rozważań na temat różnych sposobów istnienia wartości.</p> <p>Wyszukuje istotne treści w tekście.</p> <p>Formuluje sądy oraz argumentuje.</p> <p>Umiejętnie posługuje się pożądanymi pojęciami z zakresu omawianych zagadnień.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>pojęć analiza SWOT</p>	<p>zastosowanych metod arkusz papieru flamastry</p>	
19. Zaburzenia w postrzeganiu wartości	2	<p>Sposoby doświadczania wartości, wrażliwość aksjologiczna, uczucia wyższe w doświadczaniu wartości, zaburzenia postrzegania wartości: tzw. ślepotą aksjologiczną, błędna hierarchizacja, resentment</p>	<p>Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Analizuje przykłady ilustrujące różne sposoby doświadczania wartości.</p> <p>Rozważa przejawy postrzegania życia ludzkiego jako wartości.</p> <p>Określa istotę poznania wartości. (Interpretuje założenia stanowiska personalistycznego).</p> <p>Wyjaśnia pojęcie wrażliwości aksjologicznej. Wskazuje i uzasadnia przykłady niewrażliwości aksjologicznej.</p> <p>Omawia przykłady różnego typu zaburzeń postrzegania wartości, w tym resentmentu.</p> <p>Analizuje współczesną rzeczywistość w kontekście omawianych zagadnień.</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów.</p> <p>Słucha innych uczestników dyskusji.</p> <p>Stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski.</p>	<p>metoda problemowa dyskusja</p>	<p>przykłady sytuacji stanowiących punkt wyjścia do dyskusji</p>	
20. Urzeczywistnianie wartości	1	<p>Realizacja wartości jako sposób urzeczywistnienia hierarchii celów</p> <p>Dobro moralne w kontekście wcielania wartości postrzeganych jako wyższe</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej</p> <p>Kształtowanie umiejętności dokonywania trafnej oceny moralnej podejmowanych działań w życiu jednostki i zbiorowości</p> <p>Zaznajomienie z wybranymi pojęciami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Omawia przykłady urzeczywistniania wartości (wykazuje związek hierarchizacji celów z wcielaniem wartości).</p> <p>Wyjaśnia pojęcie obowiązku moralnego i dowodzi związku tego pojęcia z wartościami.</p> <p>Określa pojęcie dobra moralnego, podaje przykłady zaistnienia dobra moralnego i je uzasadnia.</p> <p>Analizuje rzeczywistość w kontekście obecności i urzeczywistniania wartości.</p> <p>Wyszukuje przykłady dobra moralnego.</p> <p>Doskonali umiejętność słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów.</p> <p>Dbą o jakość językową</p>	<p>rozmowa kierowana kolaz prezentacja</p>	<p>materiały zgromadzone przez poszczególne zespoły (artykuły prasowe, notatki informacyjne, fotografie) arkusz papieru klej flamastry</p>	

				i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
21. „Problem wartości” – analiza tekstu J. Tischnera	2	Doświadczenie wartości w życiu codziennym, hierarchizacja wartości	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Analizuje tekst J. Tischnera, wskazuje tezę i argumenty. Podaje argumenty uzasadniające tezę. W rozważaniach o doświadczeniu i hierarchizacji wartości odwołuje się do przykładów z własnych doświadczeń i obserwacji. Wyszukuje istotne treści w tekście. Wykorzystuje poznane pojęcia dotyczące wartości w formułowanych wypowiedziach. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik	
22. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				

5. Odpowiedzialność

23. Odpowiedzialność i jej rodzaje	2	Przeżycie odpowiedzialności, rodzaje odpowiedzialności; odpowiedzialność jako przymus i jako wezwanie; elementy warunkujące odpowiedzialność; ontyczny kontekst odpowiedzialności moralnej	Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznania siebie Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi	Uczeń: Interpretuje pojęcie odpowiedzialności. Wskazuje różne typy odpowiedzialności (formalną, moralną i ontyczną). Omawia problem poczucia odpowiedzialności. Dostrzega wpływ rozmaitych sytuacji życiowych na postawę nacechowaną odpowiedzialnością lub jej brakiem. Rozważa kwestię obiektywności wartości i istnienia odpowiedzialności moralnej. Analizuje własne poczucie odpowiedzialności (również w sytuacji zewnętrznego nacisku). Rozważa własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy, stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	problemowa studium przypadku drzewo decyzyjne	przykłady sytuacji zawierających treści dotyczące omawianych zagadnień arkusze papieru flamastry	
24. „[...] cokolwiek uczynię, zamieni się na zawsze w to, co uczyniłam” (W. Szymborska). Kiedy możemy być odpowiedzialni?	2	Warunki odpowiedzialności moralnej, pole odpowiedzialności, świadomość odpowiedzialności, wrażliwość aksjologiczna, sprawność moralna (cnota), dobra wola, odpowiedzialność za siebie i innych, bezsilność moralna, przyczyny braku odpowiedzialności, wychowanie i samowychowanie do odpowiedzialności	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Analizuje problem odpowiedzialności moralnej w kontekście zagrożonych wartości, omawia pojęcie podmiotu odpowiedzialności oraz pojęcie pola odpowiedzialności w odniesieniu do codziennego życia. Wyjaśnia znaczenie właściwego rozpoznawania zagrożonych wartości. Rozważa przykłady bezsilności moralnej. Określa znaczenie dobrej woli w zapobieganiu złu, wyjaśnia pojęcie cnoty moralnej. Wskazuje przykłady, w których ujawniają się dobra wola i cnota moralna. Interpretuje samowychowanie jako formę realizacji „powołania do odpowiedzialności”. Analizuje własną postawę i możliwości.	rozmowa kierowana metaplan	arkusze papieru długopisy	

				Interpretuje omawiane zagadnienia, odnosząc się do swoich doświadczeń i obserwacji. Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania poglądów oraz formułowania tez i argumentów. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
25. „Teoria odpowiedzialności: podstawowe rozróżnienia” – analiza tekstu H. Jonasa	1	Odpowiedzialność za podjęte działania i ich skutki, chronienie wartości, obowiązek mocy; zależność odpowiedzialności od możliwości (mocy) podmiotu	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości. Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny	Uczeń: Rozważa problem konsekwencji czynu w odniesieniu do ochrony wartości. Wskazuje i omawia przykłady wykazujące istnienie różnic w pojmowaniu odpowiedzialności za czyn a odpowiedzialnością za rzeczywistość (wartości). Interpretuje sformułowanie „moc ponoszenia odpowiedzialności”. Omawia je w odniesieniu do własnej osoby. Analizuje tekst i wskazuje tezę. Interpretuje omawiane zagadnienia w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Wyszukuje istotne treści w tekście. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik	
26. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
6. Niełatwo jest mówić o dobru							
27. Obyczaj, moralność, etyka	2	Norma, obyczaje, prawo, moralność; amoralizm, rozwój moralny; moralność a etyka; etyka jako dziedzina filozofii; etyka normatywna i opisowa; psychologia i socjologia moralności	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w kontekście wartości moralnych. Zapoznanie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Definiuje pojęcia: norma, obyczaj, amoralizm; rozważa je na wskazanych przykładach. Omawia wartości chronione przez obyczaje. Rozróżnia opis, ocenę, normę. Wyjaśnia pojęcia: etyka opisowa i normatywna. Wykorzystuje poznane pojęcia do rozważania zagadnień dotyczących współczesnej rzeczywistości. Słucha innych uczestników rozmowy. Prezentuje własne poglądy, stawia tezy, formułuje argumenty i wnioski.	sieć dyskusji rozmowa kierowana	podręcznik flamastry arkusz papieru z narysowanym schematem sieci dyskusji karta pracy	
28. Ocenianie w wypowiedziach językowych	2	Podmiot moralny, ocena moralna; zdania opisowe i oceniające; podstawowe rodzaje sądów moralnych, sądy moralne w kontekście łatwości ich wydawania	Rozwijanie wrażliwości moralnej. Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła. Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Rozróżnia zdania opisujące, oceniające, osądzące. Omawia problem świadomego osądu moralnego (dokonuje go w odniesieniu do przykładów konkretnych postaw i czynów). Posługuje się pojęciem „podmiot moralny”, określa cechy, jakimi podmiot moralny powinien się odznaczać, i warunki, jakie powinien spełniać. Omawia różnice między opisem, wyjaśnieniem i osądzeniem. Redaguje i omawia wypowiedzi opisujące i oceniające. Analizuje wybrane przepisy prawne w kontekście etycznym.	problemowa dyematy	przykłady zdań opisowych i oceniających, sądów moralnych oraz przepisów prawnych schemat ram tekstowych taśma klejąca	

			Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Formułuje opinie dotyczące zagadnień etycznych, oparte na rzetelnej analizie rzeczywistości.			
29. Spór o realność powinności moralnej	2	Etyka jako dyscyplina filozoficzna, metaetyka; dobro a wartość Problem uzasadnienia powinności moralnej oraz słuszności czynów Manipulacja, prawdziwość i fałszywość sądów etycznych Poglądy na możliwość wiedzy o dobru: kognitywizm i nonkognitywizm, metaetyczny, naturalizm i antynaturalizm, metaetyczny, intuicjonizm etyczny; byt a powinność	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Rozwijanie umiejętności dokonywania trafnej oceny moralnej działań podejmowanych w życiu osobistym, w grupie, szkole, społeczności lokalnej Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Zna pojęcia: metaetyka, kognitywizm, nonkognitywizm, metaetyczny, naturalizm i antynaturalizm, metaetyczny, intuicjonizm. W rozważaniach wykorzystuje wybrane pojęcia. Wskazuje przekonania moralne i odróżnia je od wiedzy moralnej. Analizuje sposoby uzasadniania moralnego. Wyjaśnia pojęcie manipulacji w odniesieniu do omawianego problemu. Wskazuje argumenty za przekonaniem o obiektywności powinności moralnej i przeciw niemu. Rozważa kwestie obiektywności zakazów i nakazów moralnych oraz wartości logicznej prawdy lub fałszu. Dostrzega związek między możliwością wiedzy o dobru i zła a wychowaniem moralnym. Formułuje opinie na temat zagadnień dotyczących „sporu o realność powinności moralnej”; stawia tezy i formułuje argumenty. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	sieć dyskusji rozmowa kierowana praca z tekstem wykład	arkusze papieru flamastry	
30. „Mała etyka” – analiza fragmentu tekstu L. Kołakowskiego	1	Etyka jako opis i analiza oraz jako określanie dobra i powinności; dobro instrumentalne a dobro samo w sobie; relacja między dobrem a słusznym zachowaniem; związek między tym, co ludzie czynią, a tym, co czynić należy; możliwość empirycznego uzasadnienia treści powinności moralnej	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Analizuje tekst L. Kołakowskiego. Wskazuje tezę, formułuje argumenty za jej przyjęciem i przeciw niej. Wyszukuje istotne treści w tekście. Rozróżnia etykę normatywną i opisową, dowodzi różnic, wskazując odpowiednie przykłady. Analizuje pojęcia: dobro instrumentalne i dobro samo w sobie oraz problem empirycznego uzasadnienia powinności. Wykorzystuje poznane pojęcia w wypowiedziach opiniach o problemach moralnych. Stawia tezy i formułuje argumenty. Doskonali umiejętności słuchania i prezentowania własnych poglądów.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik arkusze papieru flamastry	
31. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
7. Normy moralne a rozwój człowieka							
32. Normy moralne a rozwój	3	Normy obyczajowe, prawne i moralne,	Kształtowanie umiejętności	Uczeń: Definiuje normę. Podaje	wykład metoda „od	schemat ćwiczenia do	

człowieka – struktura i rodzaje norm moralnych		<p>przeżycie powinności moralnej, etyka heteronomiczna; i etyka autonomiczna; normy moralne: struktura, typy, uzasadnienia i podział, normy moralne a wartości, normy subiektywistyczne i obiektywistyczne, kodeksy etyczne (w tym Dekalog), etyka zawodowa jako przykład wykorzystania etyki ogólnej w obszarze rzeczywistości; cel i znaczenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</p>	<p>rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła</p> <p>Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Zapoznanie z wybranymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>przykłady norm obyczajowych, prawnych, moralnych. Wyróżnia normy moralne spośród norm postępowania. Omawia rolę, jaką odgrywają normy moralne w życiu społecznym. Analizuje poglądy na temat pochodzenia norm moralnych w etyce heteronomicznej i etyce autonomicznej. Omawia powody przestrzegania norm moralnych (nawyk, „intelektualna identyfikacja”, strach przed sankcjami).</p> <p>Omawia na przykładach związek między normą a wartością. Omawia dwa znaczenia obowiązywania normy moralnej. Rozróżnia normy tetyczne i teleologiczne. Dostrzega związek prawa i moralności. Zna klasyfikację i kryteria podziału norm moralnych. Omawia konieczność znajomości i praktycznego hierarchizowania norm moralnych w życiu. Wyjaśnia pojęcie etyki zawodowej. Uzasadnia jej cel. Wskazuje i omawia przykład kodeksu etyki zawodowej. Zna i interpretuje Dekalog. Określa cel i wyjaśnia znaczenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Interpretuje poznane zagadnienia w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Stawia tezy, formułuje argumenty. Słucha innych uczestników rozmowy.</p>	<p>klębka do nitki” rozmowa kierowana</p>	<p>zastosowanej metody</p>	
33. Rozwój moralny człowieka	3	<p>Rozwój moralny i jego etapy: anomia, heteronomia, socjonomia i autonomia moralna, spór na temat źródeł rozwoju moralnego (czynników wrodzonych i wpływów doświadczenia), niedorozwój, demoralizacja i upadek moralny, znaczenie zasad moralnych dla współżycia społecznego; intelekt a rozwój moralny – koncepcja L. Kohlberga, znaczenie rozwoju emocjonalnego (w tym emocjonalnego nastawienia do świata), samowiedza i samoświadomość</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznania siebie i rozwijania własnej tożsamości</p> <p>Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Zapoznanie z wybranymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Dostrzega znaczenie rozwoju moralnego jako istotnej części rozwoju psychicznego. Wyróżnia składniki rozwoju moralnego (poznawczy i behawioralny). Omawia składniki rozwiniętej moralności. Charakteryzuje etapy rozwoju moralnego. Wyjaśnia spór na temat źródeł rozwoju moralnego. Omawia przykłady niedorozwoju moralnego, demoralizacji i upadku moralnego. Wyjaśnia wartość uczuć dla rozwoju moralnego. Dokonuje autorefleksji w kontekście omawianych zagadnień. Interpretuje poznane zagadnienia w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów (stawianie tez, argumentowanie). Wykorzystuje poznane pojęcia w dyskusji.</p>	<p>rozmowa kierowana burza mózgów metoda sztuka streszczania praca z tekstem</p>	<p>karty indeksowe do metody sztuka streszczania</p>	
34. „Dekalog zen” – analiza tekstu	1	<p>Pojęcie kodeksu moralnego, wskazania ładu i współistnienia <i>Thich Nhat Hahna</i>: ich rozumienie i znaczenie stosowania w życiu codziennym</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej</p> <p>Kształtowanie umiejętności lepszego poznania siebie</p> <p>Zaznajomienie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Analizuje tekst. Wskazuje tezy i argumenty. Interpretuje treści przedstawione w tekście. Wyjaśnia zasadność zaleceń moralnych w kontekście doświadczeń codziennego</p>	<p>graffiti dyskusja praca z tekstem</p>	<p>podręcznik arkusze papieru flamastry</p>	

			z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	<p>zycia.</p> <p>Przedstawia argumenty przemawiające za słusnością przedstawionych zasad oraz przeciw nim.</p> <p>Porównuje tekst „Dekalogu zen” z chrześcijańskim Dekalogiem.</p> <p>Dostrzega związek między treścią tekstu i współczesną rzeczywistością.</p> <p>Rozważa tezy zawarte w tekście w odniesieniu do własnych przekonań moralnych.</p> <p>Dostrzega znaczenie budowania relacji ze światem w oparciu o wzajemny szacunek, zrozumienie i tolerancję.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p>			
35. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
Dział II. AKTYWNE CZYTANIE DZIEDZICTWA ETYKI							
8. W pogoni za cnotą							
36. „Bezmyślnym życiem żyć człowiekowi nie warto” – w pogoni za cnotą – sofisci	2	<p>Praktycyzm nauczania sofistów, Protagoras i jego <i>homo-mensura</i>, istota sofistycznego relatywizmu etycznego, podobieństwa między moralnością sofistów i współczesnymi przekonaniami moralnymi</p>	<p>Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła</p> <p>Rozwijanie wrażliwości moralnej</p> <p>Zaznajomienie z pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Wyjaśnia praktyczny charakter etyki na podstawie interpretacji sofistycznego stanowiska. Omawia znaczenie relatywizmu w epistemologii i etyce.</p> <p>Charakteryzuje stanowisko Protagorasa oraz Gorgiasza, omawia zasadę <i>homo-mensura</i>.</p> <p>Formułuje argumenty przemawiające za słusnością stanowiska prezentowanego przez sofistów i przeciwko niemu. Interpretuje stanowisko sofistów w kontekście współczesnej rzeczywistości.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	wykład labirynty słów rozmowa kierowana	schemat ćwiczenia do zastosowanej metody słownik języka polskiego	
37. „Bezmyślnym życiem żyć człowiekowi nie warto” – w pogoni za cnotą – Sokrates	3	<p>Zmiana etosu greckiego od bohatera do obywatela, pitagorejski „rachunek sumienia”, moralizm, <i>arete</i> jako dzielność szczególnie dla danego człowieka, życie i śmierć Sokratesa, sokratejski przewrót w pojmowaniu cnoty, metoda elenktyczna i majeutyczna, intelektualizm etyczny, <i>daimonion</i>, sokratejska troska o duszę i jej współczesna interpretacja, intuicja moralna, samowystarczalność etyczna a szczęście,</p>	<p>Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła</p> <p>Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznawania siebie i rozwijania własnej tożsamości</p> <p>Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą</p> <p>Zaznajomienie z pojęciami i koncepcjami</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Wskazuje i omawia przykłady intuicyjnego rozpoznawania dobra. Definiuje pojęcie rachunku sumienia. Objaśnia ideę doskonalenia siebie, wskazuje jej źródła.</p> <p>Charakteryzuje oraz interpretuje postawę i poglądy Sokratesa dotyczące istoty człowieka i celu działania.</p> <p>Dowodzi troski filozofa o dobro człowieka w kontekście dobra duszy. Definiuje pojęcia: cnota (<i>arete</i>), <i>daimonion</i>.</p> <p>Omawia intelektualizm etyczny. Formułuje argumenty przemawiające za słusnością tego stanowiska i przeciwko niemu. Zna</p>	wykład z prezentacją piramida wniosków wywiad	formularz piramidy wniosków dostosowany do omawianych treści	

		argumenty za intelektualizmem etycznym i przeciwnemu, definiowanie pojęć moralnych	etycznymi	i rozumie pojęcie uwewnętrznienia szczęścia. Wskazuje istotę i elementy metody elenktycznej. Interpretuje metaforę zawartą w pojęciu: metoda majeutyczna. Omawia pojęcie moralizmu. Ocenia wartość postawy i poglądów Sokratesa, również w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
38. Analiza fragmentu dzieła Platona „Obrona Sokratesa”	1	Argumenty za postawą Sokratesa i przeciwko niej, dzielność według Sokratesa, intelektualizm etyczny i moralizm, samotność jako cecha ludzi wybitnych	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżnianie dobra i zła Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Analizuje tekst „Obrona Sokratesa”. Wskazuje tezę i argumenty. Omawia postawę filozofa, podaje argumenty za jej przyjęciem i przeciwko niej. Wyjaśnia pojęcia: moralizm i dzielność. Poddaje analizie intelektualizm etyczny. Wykorzystuje wiadomości omawiane na poprzedniej lekcji. Wyszukuje istotne treści w tekście. Interpretuje poznane zagadnienia w kontekście współczesnej rzeczywistości. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana „I ja tam byłem” drama praca z tekstem	podręcznik ewentualnie kartki z dodatkowym tekstem do analizy	W zależności od tempa pracy i możliwości grupy można wykorzystać dodatkowo inne fragmenty dzieł Platona, istotnych z punktu widzenia zagadnień omawianych na lekcji.
39. „Platon, czyli dlaczego” (W. Szymborska)	3	Platon – życie i dzieło; monizm i dualizm ontologiczny, koncepcja idei i koncepcja duszy; cnoty: mądrość, odwaga, umiarkowanie i sprawiedliwość; znaczenie Dobra, Piękna i Prawdy; miłość według Platona; metafizyczne uzasadnienie powinności moralnej; metafora jaskini jako opis kondycji człowieka; idealizm jako przyrównywanie rzeczywistości do idei; analiza fragmentów „Państwa” (metafora jaskini) i „Uczty” (opowieść Diotymy o miłości)	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła Rozwijanie wrażliwości moralnej Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia życie i dzieło Platona. Wyjaśnia pojęcia: monizm oraz dualizm ontologiczny (w opisie bytu i człowieka). Wskazuje nowatorskie ujęcie opisu świata dokonanego przez Platona. Omawia koncepcję idei i koncepcję duszy. Wskazuje cechy idei. Podaje przykłady idei matematycznych i moralnych. Wskazuje przykłady postrzegania świata poprzez idee w życiu codziennym. Wyszczególnia i interpretuje cnoty: mądrość, odwagę, umiarkowanie i sprawiedliwość. Wykorzystuje sformułowania cnót platońskich w odniesieniu do współczesnej rzeczywistości. Interpretuje mit jaskini. Objaśnia koncepcję miłości pojmowanej jako przyciąganie człowieka przez to, co wyższe (idealne). Interpretuje fragmenty „Państwa” i „Uczty”	wykład z prezentacją piramida wniosków wywiad praca z tekstem	podręcznik formularz piramidy wniosków dostosowany do omawianych treści fragmentów tekstów dotyczących Platona arkusz papieru flamastry	

				w kontekście omawianych zagadnień. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów.			
40. Arystoteles	4	Życie i dzieło Arystotelesa, trzy poziomy duszy: roślinna, zwierzęca i rozumna, cnoty etyczne i dianoetyczne, <i>eudajmonia</i> (szczęście), <i>phronesis</i> (rozsądek), trzy drogi dochodzenia do szczęścia, zasada złotego środka, sprawiedliwość rozdzielcza i równoważąca, wychowanie człowieka dla cnoty, godzenie moralnego dobra i osobistego powodzenia, współczesne trudności ze stosowaniem zasady eudajmonii	Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra i zła Rozwijanie wrażliwości moralnej Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia życie i dzieło Arystotelesa. Wyjaśnia pojęcie duszy. Wyróżnia trzy poziomy duszy i wyjaśnia ich związek z etyką. Omawia cnoty etyczne i dianoetyczne oraz pojęcia: <i>eudajmonia</i> (szczęście), <i>phronesis</i> (rozsądek). Wskazuje wartość dobra moralnego w osiąganiu szczęścia. Objaśnia trzy drogi dochodzenia do szczęścia. Tłumaczy zasadę złotego środka. Wskazuje argumenty przemawiające za przyjęciem zasady złotego środka oraz przeciwko jej realizacji. Rozważa pojęcie sprawiedliwość (sprawiedliwość rozdzielcza i równoważąca). Wyjaśnia pojęcie hierarchizacji dobra. Posługuje się pojęciem dobra najwyższego i interpretuje jego związek z istotą człowieka. Analizuje arystotelesowską koncepcję szczęścia, odnosząc ją do własnych doświadczeń i obserwacji rzeczywistości. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład z prezentacją piramida wniosków wywiad	formularz piramidy wniosków dostosowany do omawianych treści fragmenty tekstów dotyczących Arystotelesa	
41. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
9. W poszukiwaniu szczęścia							
42. W poszukiwaniu najwyższego dobra – cynicy	1	Postaci Antystenesa i Diogenesa z Synopy, struktura potrzeb jako źródeł cierpienia, szczęście jako niepotrzebowanie niczego, wolność od moralności i religii, współczesna interpretacja cynizmu, indyferentyzm moralny, aktualność cynickich rozpoznań w czasach uzależnienia jednostki od uznania otoczenia i konsumpcji	Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznania siebie Rozwijanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Uczeń: Omawia stanowisko prezentowane przez Antystenesa i Diogenesa z Synopy jako czołowych przedstawicieli cynizmu. Definiuje i interpretuje cynizm, wyjaśnia to stanowisko w kontekście wartości (m.in. obojętność na wartości wysokie). Omawia poglądy oparte na cynizmie. Interpretuje styl życia kłoszarda w odniesieniu do idei cynizmu. Wyjaśnia indyferentyzm moralny i podaje jego przykłady. Wyszukuje i omawia przykłady postaw wynikających z uzależnienia człowieka od otoczenia. Rozważa współczesne rozumienie pojęcia cynizm, wskazuje negatywne	rozmowa kierowana metoda garnituru praca z tekstem	podręcznik fragmenty tekstów o Antystenesie i Diogenesie z Synopy plansza do metody garnituru kartki samoprzylepne w trzech kolorach flamastry	

				<p>konsekwencje wynikające z przejęcia lub akceptacji postawy opartej na cynizmie (pojmowanym w dzisiejszym znaczeniu).</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p>			
43. W poszukiwaniu najwyższego dobra – cyrenaicy	1	<p>Postać Arystypa z Cyreny, sensualizm, hedonizm, przyjemność zmysłowa, maksymalna, natychmiastowa jako wartość najwyższa, współczesne przykłady hedonizmu, wynaturzenie zachowań jako konsekwencja postawy hedonistycznej, wpływ reklam konsumpcyjnych na potencjalnych odbiorców</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznania siebie</p> <p>Rozwijanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Charakteryzuje postać Arystypa z Cyreny jako twórcy hedonizmu. Rozważa sensualizm hedonizmu w kontekście etyki Arystypa.</p> <p>Wskazuje i hierarchizuje przyjemności, omawia najwyższą wartość uznawaną przez hedonistów (przyjemności zmysłowe).</p> <p>Wskazuje związek przyjemności zmysłowej z zaspokojeniem potrzeb organizmu. Wyjaśnia sprzeczności wewnętrzne w doktrynie hedonistycznej.</p> <p>Przytacza współczesne przykłady hedonizmu i ocenia negatywne konsekwencje przyjęcia postawy hedonistycznej.</p> <p>Dostrzega manipulację stosowaną w reklamie.</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Interpretuje hasła i spoty reklamowe.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p>	<p>rozmowa kierowana</p> <p>metoda garnituru</p> <p>praca z tekstem</p>	<p>podręcznik</p> <p>fragmenty tekstów na temat Arystypa z Cyreny</p> <p>plansza do metody garnituru</p>	
44. W poszukiwaniu najwyższego dobra – „Ogród Epikura” (J. Iwaszkiewicz)	2	<p>Życie i poglądy Epikura, materializm, brak bólu i przyjemność jako źródło szczęścia, ataraksja (spokój duszy) jako wartość najwyższa, zbędne cierpienia wynikające z błędnego myślenia, czwórmian leczniczy Epikura jako rozumna metoda radzenia sobie ze zbytecznymi lękami, przyjemność jako wartość podstawowa i najwyższa, droga do szczęścia poprzez realizację zasady umiaru, wartość przyjemności naturalnych płynących z zaspokojenia potrzeb za pomocą prostych sposobów</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej, umiejętności lepszego poznania siebie</p> <p>Rozwijanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Charakteryzuje postać Epikura. Omawia koncepcję szczęścia jako braku cierpienia. Wyjaśnia problem błędnego myślenia jako źródła zbędnego cierpienia.</p> <p>Omawia czwórmian leczniczy jako sposób zapobiegający odczuwaniu zbędnego cierpienia.</p> <p>Wskazuje i omawia przykłady dowodzące słuszności stosowania zasady umiaru. Interpretuje wartość przyjemności naturalnych. Rozważa tezę, że rozum pomaga w osiągnięciu szczęścia.</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami.</p>	<p>rozmowa kierowana</p> <p>metoda garnituru</p>	<p>podręcznik</p> <p>fragmenty tekstów dotyczących epikureizmu</p> <p>plansze do metody garnituru</p>	

				Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.			
45. W poszukiwaniu najwyższego dobra – analiza fragmentu dzieła Epikura „List do Menoikeusa”	1	Znaczenie przyjemności dla poczucia szczęścia (w tym szczególnie przyjemności prostych); uzasadnienie umiarkowania, znaczenie mądrości dla zrównoważenia przyjemności i cnót moralnych	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz odróżniania dobra od zła Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Uczeń: Analizuje tekst. Wskazuje tezę i argumenty. Wyszukuje istotne treści w tekście. Przytacza i omawia współczesne przykłady ilustrujące poglądy wyrażone w tekście. Formuluje argumenty przemawiające za realizacją (współcześnie) postawy opartej na założeniach przedstawionych w tekście i przeciwko niej. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana interaktywne czytanie	podręcznik schemat interaktywnego czytania	
46. W poszukiwaniu najwyższego dobra – stoicyzm	2	Postaci: Zenona z Kition, Seneki, Marka Aureliusza; sens wydarzenia i sens świata oraz jego rozumność; cnota jako realizacja rozumnej natury człowieka; podział dóbr na pozytywne i negatywne oraz obojętne; godne wyboru i godne odrzucenia; cnota stoicka, cztery rodzaje afektów – bezrozumnych poruszeń duszy; wady i zalety stoickiego spokoju	Rozwijanie wrażliwości moralnej; kształtowanie umiejętności lepszego poznawania siebie Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Uczeń: Charakteryzuje filozofów stoickich: Zenona z Kition, Senekę i Marka Aureliusza. Przedstawia stoicką wizję świata. Wyjaśnia panteizm w kontekście stoicyzmu. Wyjaśnia pojęcie rozumienia. Interpretuje sformułowanie „rozum jako istota ludzkiej natury”. Uzasadnia ideę stoickiej cnoty jako wolności wewnętrznej. Interpretuje stoickie ujęcie uczuć jako źródła cierpienia i przyczyn złych czynów. Definiuje pojęcia ataraksja i apatia. Przedstawia i interpretuje postawę stoickiego spokoju (wskazuje jej zalety i wady). Rozważa zagadnienie ludzkiej potrzeby poszukiwania ładu i sensu w otaczającej rzeczywistości. Charakteryzuje postawę fatalistyczną i określa jej przyczyny. Omawia konsekwencje przyjęcia takiej postawy. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład z prezentacją analiza SWOT	podręcznik arkusze papieru karty pracy flamastry	
47. W poszukiwaniu najwyższego	2	Życie i poglądy Pyrrona; niepoznawalność	Rozwijanie wrażliwości moralnej;	Uczeń: Przedstawia najistotniejsze założenia sceptycyzmu.	mapa myśli metoda bliźniaki –	podręcznik schemat zasady analogii	

dobra – sceptycyzm		rzeczywistości i niemożność ustalenia obowiązujących norm; możliwość poznania człowieka i jej ograniczenia; potrzeba afazji (niewyrokovania o niczym) – zdystansowania do rzeczywistości; przyczyny zwątpienia; tropy sceptyczne	kształtowanie umiejętności lepszego poznawania siebie Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Omawia istotę sceptycyzmu (lęk przed niepewnością poznawczą). Analizuje tropy sceptyczne. Wyjaśnia różnice znaczenia słów: ostrożność, nieufność, ufność, naiwność oraz pojęć: krytycyzm i agnostycyzm. Wskazuje przykłady i omawia konsekwencje różnych form sceptycyzmu (w sferze uczuć, komunikacji, moralności). Rozważa potoczne użycie określeń: dobry człowiek, zły człowiek. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	zasada analogii	fragmenty tekstów dotyczących sceptycyzmu	
48. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
10. Od Augustyna do Levinasa, czyli półtora tysiąca lat refleksji etycznej							
49. Święty Augustyn	2	Życie i dzieło św. Augustyna; elementy platonizmu w augustiańskiej filozofii, iluminacja, koncepcja człowieka: grzeszność, pierwszeństwo zbawienia jako celu życia doczesnego, konieczność Bożej laski jako umożliwiającej poznanie prawdy; zło jako brak dobra; podporządkowanie moralności zbawieniu jako wartości najwyższej; miłość Boga jako naczelną zasadą woli prowadzącą do dobra; miłosierdzie jako najwyższa forma miłości, zjawisko nawrócenia moralnego, rola skruchy w pracy nad sobą	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Uczeń: Omawia życie i dzieło św. Augustyna. Wyjaśnia zasady: miłości Boga, drugiego człowieka i siebie samego. Interpretuje teodyceę, uzasadnia zło brakiem bytu (dobra). (Odwoluje się do przykładów). Wskazuje życie wieczne jako wartość najwyższą. Omawia wewnętrzną walkę w człowieku, rozważa etyczne aspekty grzeszności. Wskazuje i omawia przykłady miłosierdzia i skruchy moralnej. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania i obrony własnych poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne i konfrontuje je z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład z prezentacją tablica pytań praca z tekstem	wybrane fragmenty „Wyznań” świętego Augustyna” formularz do metody tablica pytań fragmenty tekstów dotyczących św. Augustyna	
50. Święty Tomasz	3	Życie i dzieło św. Tomasza; konieczność aktywności rozumu wyznaczającego właściwe cele,	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania	Uczeń: Charakteryzuje życie i dzieło św. Tomasza. Wyjaśnia pojęcie teocentryzmu metafizyki św. Tomasza. Omawia hierarchiczną	wykład z prezentacją tablica pytań praca z tekstem	podręcznik arkusz papieru z naryso- wanym schematem do metody tablica	

		teocentryzm metafizyki i etyki św. Tomasza, cnoty jako sprawności do wywieszenia, cnoty kardynalne: roztropność, męstwo, umiarkowanie i sprawiedliwość; prawo naturalne; sumienie przeduczynkowe i pouczynkowe	etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	budowę etyki, znaczenie woli i rozumu w rozwoju moralnym, koncepcję sumienia przeduczynkowego i pouczynkowego. Rozróżnia prawo naturalne i prawo stanowione. Wyjaśnia cnoty kardynalne: wstrzemięźliwość, roztropność, sprawiedliwość i męstwo; określa ich cechy i funkcję. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania i obrony własnych poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.		pytań kartki samoprzylepne w dwóch kolorach wybrane fragmenty tekstów prezentujących życie i dzieło św. Tomasza z Akwinu	
51. „Resentiment a moralność” – analiza fragmentu tekstu M. Schelera	1	Przeciwstawienie starożytnej (klasycznej) i chrześcijańskiej koncepcji miłości; uzasadnienie miłości bliźniego poprzez wskazanie jego godności, przeszkody utrudniające realizację zasady miłości bliźniego	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia chrześcijańską koncepcję miłości, zestawiając ją z koncepcją starożytną. Wyjaśnia pojęcie godności osoby w odniesieniu do miłości. Omawia różne aspekty miłości bliźniego, wykazując jej pozytywne działanie na podmiot. Wyjaśnia problemy wynikające z wcielania zasady miłości bliźniego. Analizuje tekst. Wyszukuje istotne treści. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik	
52. Baruch Spinoza	1	Postać Spinozy, panteizm, racjonalizm w traktowaniu siebie	Zrozumienie racjonalności świata i człowieka, postulat rozumnego samodoskonalenia	Uczeń: Charakteryzuje panteizm, odróżnia cechy pozytywne i szkodliwe dla rozwoju człowieka. Prezentuje racjonalne podejście do samopoznania i docenia jego wartość.	wykład z prezentacją mapa myśli	podręcznik	
53. Fryderyk Nietzsche	2	Postać i dzieło F. Nietzschego, dionizyjski i apolliński nurt w kulturze, relatywizm, witalizm i amoralizm Nietzschego, moralność panów i niewolników, przewartościowanie wszystkich wartości, krytyka kultury europejskiej i moralności chrześcijańskiej, koncepcja resentimentu oraz jej konsekwencje; znaczenie myśli Nietzschego dla kultury współczesnej	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia główne tezy filozofii F. Nietzschego. Wyjaśnia pojęcia: amoralizm, relatywizm, witalizm, nihilizm, resentment. Interpretuje dionizyjski i arkadyjski nurt w kulturze oraz problem niesamodzielności intelektualnej współczesnego człowieka. Omawia etapy przemian ducha i koncepcję nadczłowieka. Wyjaśnia krytykę moralności chrześcijańskiej. W rozważaniach wykorzystuje poznane pojęcia (m.in. amoralizm, relatywizm, witalizm, nihilizm, resentment).	wykład z prezentacją mapa myśli rozmowa kierowana nagłówki z pierwszej strony prezentacja	fragmenty „Historii filozofii” F. Coplestona lub „Encyklopedii filozoficznej” pod red. T. Hondericha arkusze papieru klej flamastry	

				Analizuje tekst. Wyszukuje istotne treści. Dokonał umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
54. Egzystencjalizm	4	Sylwetki J.P. Sartre'a i A. Camusa; XX-wieczne kulturowe uwarunkowania egzystencjalizmu; istota egzystencjalizmu ateistycznego; problem uzasadnienia etyki wobec odrzucenia pojęcia Boga jako prawodawcy; nihilizm Sartre'a; szczególna wartość człowieka jako bytu, w którym „egzystencja poprzedza esencję”, istnienie „w sobie” i „dla siebie”; samotność i odpowiedzialność człowieka; analiza doświadczenia absurdu świata; postawa jednostki wobec absurdu rzeczywistości, analiza sformułowania Sartre'a, że „piekło to inni”; mit Syzyfa według A. Camusa	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Charakteryzuje życie i dzieło J.P. Sartre'a i A. Camusa. Wyjaśnia istotę i znaczenie przewrotu egzystencjalistycznego w pojmowaniu człowieka. Omawia ateizm Sartre'a w kontekście jego etyki. Wyjaśnia twierdzenie Sartre'a: „egzystencja poprzedza esencję”. Dostrzega i interpretuje ideę samotności człowieka. Przedstawia argumenty przemawiające za tezą Sartre'a o samotności człowieka i przeciw niej. Wyjaśnia ideę absurdu według A. Camusa. Interpretuje mit Syzyfa według Camusa. Omawia pojęcie nihilizmu i jego konsekwencje. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Dokonał umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład z prezentacją rozmowa kierowana tablica pytań drama praca z tekstem	podręcznik A. Camus „Mit Syzyfa” arkusz papieru z nary- sowanym schematem do metody tablica pytań kartki samo- przyklepne w dwóch kolorach wybrane fragmenty tekstów prezen- tujących poglądy J.P. Sartre'a	
55. Emmanuel Levinas i twarz Innego	3	Postać E. Levinasa, metafora twarzy, odpowiedzialność etyczna za drugiego człowieka	Zrozumienie ograniczenia człowieka przez jego cielesność i skończoność Zrozumienie metafory twarzy i jej znaczenia dla osobistej etyki	Uczeń: Przedstawia postać E. Levinasa. Pokazuje przykłady tego, jak postrzeganie twarzy innego hamuje czynienia zła. Dokonał umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład studium przypadku	cytaty z dzieł E. Levinasa przykłady zaczepnięte z lektur szkolnych oraz z sieci	
56. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
11. Ocena moralna czynu. Od deontologii do utilitaryzmu							
57. Ocena moralna czynu – etyki deontologiczne	1	Elementy czynu moralnego: podmiot, intencja, czynność, konsekwencje i okoliczności; rozróżnienie etyki deontologicznej i konsekwencja- listycznej, istota nakazów bezwzględnych, czyli rygorów deontologicznych, różnice między: powodowaniem, zaniechaniem, umożliwianiem i przyczynieniem się; problemy związane	Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Dokonyuje analizy wybranego czynu, wskazując elementy, jakie podlegają rozważeniu przy ocenie jego wartości moralnej. Wyjaśnia pojęcia: etyka deontologiczna i etyka teleologiczna. Omawia cechy etyki deontologicznej i konsekwencjalistycznej. Objaśnia istotę norm deontologicznych i je rozpoznaje. Analizuje zaniechanie od umożliwienia zła i przyczynienie się do zła. Omawia dylematy związane ze stosowaniem rygorów deontologicznych. Analizuje	metoda akwariów rozmowa kierowana	podręcznik	

		z bezwarunkowym przestrzeganiem danego rygoru		przykłady zaniechania, umożliwienia zła i przyczynienia się do zła. Interpretuje rolę i znaczenie etyki deontologicznej w kontekście życia codziennego. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
58. Ocena moralna czynu – Immanuel Kant	3	Życie i dzieło I. Kanta; motyw skłonności i motyw obowiązku moralnego; dobro moralne i rygoryzm moralny, formalizm etyczny, imperatyw hipotetyczny oraz imperatyw kategoryczny, znaczenia imperatywu kategorycznego; człowieczeństwo jako cel sam w sobie, dobra wola; konsekwencje etyki Kanta dla kultury	Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności lepszego poznania siebie i rozwijania własnej tożsamości. Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych. Zapoznanie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia życie i dzieło I. Kanta. Wyjaśnia pojęcie obowiązku moralnego. Analizuje sformułowania: działanie zgodnie z obowiązkiem i działanie w imię obowiązku. Omawia i interpretuje imperatyw kategoryczny. Rozważa konsekwencje niestosowania imperatywu praktycznego I. Kanta. Interpretuje przykłady z życia codziennego, wykorzystując pojęcia: skłonność i obowiązek. Wskazuje i omawia przykłady dylematów związanych ze stosowaniem rygoryzmu moralnego. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	rozmowa kierowana metoda akwariów metaplan analiza SWOT	podręcznik fragmenty tekstów dotyczących I. Kanta arkusze papieru flamastry, długopisy formularz do analizy SWOT	W zależności od możliwości i zainteresowań grupy można wprowadzić analizę i interpretację wybranego fragmentu dzieła I. Kanta.
59. Ocena moralna czynu – konsekwencjalizm	1	Konsekwencje czynu jako kryterium jego wartości moralnej, trudności w ocenie wartości konsekwencji czynu, zasada prawdopodobieństwa w ocenianiu konsekwencji, wymóg posiadania kompetencji w ocenie konsekwencji czynu i ograniczenia tego wymogu	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych. Zapoznanie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Przedstawia założenia konsekwencjalizmu. Objasnia różnicowanie pojęcia dobra. Interpretuje kwestię usankcjonowania kar. Omawia zasadę prawdopodobieństwa w analizowaniu czynów ze względu na ich konsekwencje. Analizuje i interpretuje wymóg kompetencji w ocenie konsekwencji czynu. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	studium przypadku dyskusja rozmowa kierowana	podręcznik arkusze papieru flamastry	

60. Ocena moralna czynu – utilitaryzm Jeremy' ego Benthama i Johna Stuarda Milla	2	Poglądy J. Benthama i J.S. Milla, zasada użyteczności, rachunek przyjemnościowy Benthama (pojęcia: intensywność, trwanie, pewność, bliskość, płodność, czystość, zasięg); utilitaryzm, zróżnicowanie jakościowe przyjemności według Milla, dominacja utilitaryzmu w świecie współczesnym, dylematy moralne wynikające z przyjęcia utilitaryzmu	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań oraz decyzji własnych i innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia życie i poglądy J. Benthama i J.S. Milla. Wskazuje oświeceniowe źródła utilitaryzmu. Wyjaśnia rachunek przyjemnościowy J. Benthama. Omawia utilitaryzm hedonistyczny i utilitaryzm J.S. Milla. Dokonuje rozróżnienia przyjemności wyższych i niższych. Wyjaśnia termin: zasada użyteczności. Wskazuje i omawia przykłady z życia codziennego, w których ujawnia się zasada utilitaryzmu. Omawia wpływ utilitaryzmu na współczesny świat. Prezentuje poglądy przemawiające za uznaniem utilitaryzmu oraz przeciwnemu. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	studium przypadku rozmowa kierowana mapa myśli nagłówki z pierwszej strony	podręcznik arkusze papieru flamastry	
61. „Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa” – analiza fragmentu dzieła J. Benthama	1	Definicja interesu jednostki w kontekście zwiększania sumy jej przyjemności; zasada użyteczności i jej społeczne konsekwencje	Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Analizuje tekst. Wskazuje w nim tezę i argumenty. Wyszukuje istotne treści. Omawia zasadę użyteczności. Wyjaśnia związek między interesem jednostki a interesem społeczeństwa. Podaje i omawia przykłady z życia codziennego do zilustrowania treści tekstu i oceny konsekwencji zasady użyteczności. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik	
62. Renesans cnoty	2	Pojęcie cnoty; przyczyny mogące utrudniać wcielanie postawy cnoty	Rozwijanie cnoty jako dyspozycji do czynów moralnie pozytywnych	Uczeń: Omawia cnotę jako stałą dyspozycję do czynów moralnie pozytywnych. Podaje przykłady czynów cnotliwych i niezgodnych z cnotą. Omawia czynniki sprzyjające cnotie i ją utrudniających.	rozmowa kierowana analiza przykładów studium przypadku	podręcznik przykłady z poznanych lektur szkolnych oraz zapożyczone z sieci	
63. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
12. Między jednostką a zbiorowością. Etyka a polityka							
64. Etyka a polityka – kodeks władcy według Niccolò Machiavellego	1	Poglądy N. Machiavellego, materialistyczna i pragmatyczna koncepcja władania	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań	Uczeń: Omawia stanowisko N. Machiavellego wyrażone w „Księciu”, wskazując kontekst biograficzny.	praca z tekstem rozmowa kierowana elementy	podręcznik fragmenty „Księcia” N. Machiavellego	

		ukazana w „Księciu”; zasada amoralnej skuteczności władcy („cel uświęca środki”)	i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i stanowiskami etycznymi	Wyjaśnienia sformułowanie „materialistyczny zwrot w myśleniu politycznym”. Wskazuje pragmatyzm koncepcji władcy w ujęciu Machiavellego. Omawia i interpretuje zasadę „cel uświęca środki”, wykazuje amoralizm postawy opisanej w „Księciu”. Wyjaśnia pojęcie makiawelizmu. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	graffiti sieć dyskusji	schemat do metody sieć dyskusji arkusze papieru flamastry	
65. Czy cel uświęca środki?	1	Rozróżnienie celu i środka do celu; pragmatyzm działania; czyny nieetyczne jako środki do pozytywnego celu	Rozwijanie krytycznego stosunku do postawy pragmatycznej Kształtowanie wrażliwości moralnej	Uczeń: Wyjaśnia pojęcie pragmatyzmu. Argumentuje za tą zasadą i przeciw niej. Objaśnia powiedzenie „cel uświęca środki”. Podaje i omawia przykłady ilustrujące zasadę „cel uświęca środki” we współczesnym świecie. Analizuje problem, omawiając sytuację z praktycznego życia.	rozmowa kierowana dyskusja	przykłady z tekstów kultury i z sieci	
66. Odpowiedzial- ność w polityce	3	Polityka w aspekcie odpowiedzialności, istota polityki w demokracji, różne znaczenia pojęcia odpowiedzialność w polityce, wartość polityki w aspekcie odpowiedzialności moralnej, przykłady niemoralnych postaw polityków, obowiązek obywatelski w demokracji	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Wyjaśnia pojęcie polityki. Wskazuje i omawia przykłady działań polityków wykazujące różne aspekty odpowiedzialności. Rozważa problem odpowiedzialności moralnej polityka, podając przykłady i je interpretując. Wskazuje i omawia standardy moralne, jakimi powinni się kierować politycy. Omawia obowiązki obywatela wobec państwa demokratycznego. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	graffiti rozmowa kierowana	arkusze papieru flamastry	Omawiając kwestię odpowiedzialności obywatelskiej, można wykorzystać informacje i materiały dotyczące wybranych organizacji pozarządowych, np. Centrum Edukacji Obywatelskiej.
67. Powstanie państwa	3	Istota, rola, znaczenie państwa, poglądy T. Hobbesa (państwo a natura człowieka, wojna wszystkich przeciwko wszystkim, Lewiatan), J. Locke'a (stan pokoju, umowa społeczna) oraz J.-J. Rousseau (stan natury a kultura) Społeczeństwo klasowe	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Rozwijanie	Uczeń: Charakteryzuje stanowiska T. Hobbesa, J. Locke'a, J.-J. Rousseau, wskazując podobieństwa i różnice w kwestii genezy powstania państwa i jego roli w życiu jednostki. Wskazuje natura- lizm koncepcji człowieka w ujęciu T. Hobbesa. Interpretuje tezę „człowiek człowiekowi wilkiem”.	wykład z prezentacją rozmowa kierowana mapa pojęciowa	schemat do metody mapa pojęciowa arkusze papieru flamastry tekst wiersza E. Stachury „Człowiek człowiekowi...”	

		według Marksa i wyzysk pracy; pojęcie rewolucji komunistycznej	wrażliwości moralnej Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Formuluje argumenty za słusznością tezy oraz przeciwko niej. Omawia idee wojny wszystkich przeciwko wszystkim oraz Lewiatana. Wyjaśnia zasadę umowy społecznej J. Locke'a. Omawia krytyczne stanowisko J.-J. Rousseau na temat wpływu kultury na społeczeństwo. Przedstawia teorię podziału klasowego społeczeństwa oraz koncepcję rewolucji komunistycznej. Interpretuje poznane zagadnienia w kontekście współczesnej rzeczywistości. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
68. „Umawiamy się, że...” – analiza fragmentu tekstu T. Hobbesa „Lewiatan”	1	Stan naturalnej rywalizacji ludzi – przyczyny i sposoby przezwyciężenia, teoria wojny wszystkich ze wszystkimi, konsekwencje stanu zagrożenia i strachu, uzasadnienie konieczności przyjęcia umowy	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Analizuje tekst. Wskazuje tezę i argumenty. Omawia i interpretuje naturalistyczną koncepcję człowieka, przedstawia argumenty przemawiające za jej słusznością i przeciwko niej. Wyszukuje w tekście fragmenty budzące wątpliwości moralne i je wyjaśnia. Przedstawia własne stanowisko wobec koncepcji T. Hobbesa, stawiając tezę i podając argumenty. W uzasadnieniu posługuje się przykładami z życia codziennego. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	przewodnik interaktywnego czytania	podręcznik formularz przewodnika interaktywnego czytania	
69. Prawo a moralność	3	Związki między przepisami prawa i zasadami moralnymi; prawo naturalne a prawo stanowione; godność człowieka	Kształtowanie umiejętności analizowania związków między moralnością a prawem	Uczeń: Pokazuje genezę moralną wybranych przepisów kodeksowych. Analizuje różnice między prawem stanowionym a naturalnym, rozważa godność człowieka na praktycznych przykładach. Podaje przykłady sytuacji, w których prawo stanowione w rażący sposób jest niezgodne z prawem naturalnym.	wykład analiza fragmentów z kodeksów prawa	podręcznik, wybrane fragmenty Kodeksu cywilnego i Kodeksu karnego wypisy z historii współczesnej	
70. Rola prawdy	4	Prawda i fałsz	Rozwijanie	Uczeń:	rozmowa	podręcznik	

i kłamstwa w życiu publicznym		wypowiedzi, postprawda, znaczenie prawdy dla funkcjonowania przestrzeni publicznej, propaganda	wrażliwości na wartość prawdy i szkodliwość kłamstwa w życiu osobistym i społecznym	Podaje różnicę między wypowiedzią prawdziwą a fałszywą. Charakteryzuje znaczenie prawdziwości wypowiedzi dla budowania zaufania społecznego. Podaje przykłady propagandy.	kierowana analiza wypowiedzi funkcjonujących w przestrzeni publicznej dyskusja	wypowiedzi prasowe i sieciowe	
71. Wolność słowa i ekspresji artystycznej	3	Wolność słowa i zasada krzywdy, mowa nienawiści, pojęcie swobody artystycznej	Zrozumienie zasady wolności słowa jako fundamentu demokracji. Zrozumienie konsekwencji nadużywania wolności słowa	Uczeń: Rozumie zasadę wolności słowa i ogranicza negatywne konsekwencje jej stosowania. Stosuje się do zasady szanowania cudzych poglądów i wypowiedzi. Komentuje krytycznie wypowiedzi artystyczne pod kątem potencjalnego naruszania wartości wysokich.	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik wypowiedzi sieciowe wybrane dzieła sztuki (prezentacja wideo)	
72. Między liberalizmem a konserwatyzmem	3	Liberalizm, konserwatyzm – społeczne konsekwencje i obszary sporu; tradycja	Zrozumienie dwóch skrajnych postaw dotyczących stosunku do utrwalonych zwyczajów i stosunków społecznych. Zrozumienie znaczenia tradycji dla poczucia bezpieczeństwa jednostki	Uczeń: Przedstawia liberalny i konserwatywny punkt widzenia na różne kwestie sporne. Podaje przykłady tradycji, które uznaje za pozytywne lub negatywne i argumentuje za swoją oceną.	rozmowa kierowana dyskusja analiza wypowiedzi publicznych	podręcznik przykłady z sieci	
73. Demokracja i jej ograniczenia	2	Sens demokracji, demokracja bezpośrednia i demokracja przedstawicielska; zalety demokracji według J.S. Milla i K. Poppera. Czynniki szkodliwe dla demokracji	Zrozumienie wartości demokracji i tego, co jest konieczne dla jej sprawnego funkcjonowania	Uczeń: Charakteryzuje zalety i wady demokracji. Przedstawia, jakie cechy ludzkie i zachowania sprzyjają demokracji, a jakie jej szkodzą. Analizuje teksty o demokracji.	rozmowa kierowana wykład praca z tekstem	fragmenty wybranych tekstów J.S. Milla i K. Poppera	
74. Totalitaryzm i jego konsekwencje	3	Nazizm – przyczyny, cele, założenia; główne założenia komunizmu, komunizm radziecki; poglądy i działalność K. Marksa, F. Engelsa, W. Lenina, J. Stalina, A. Hitlera; konsekwencje ideologii totalitarnych – zbrodnie nazizmu i komunizmu (przyczyny i opis); problem zaniku podmiotowości moralnej w systemach totalitarnych, godność człowieka	Rozwijanie wrażliwości moralnej. Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła. Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości. Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Omawia postaci: K. Marksa, F. Engelsa, W. Lenina, J. Stalina, A. Hitlera i konsekwencje ich działań w kontekście ideologii totalitarnych. Wyjaśnia przyczyny, określa cele i założenia oraz konsekwencje nazizmu. Omawia zasady i konsekwencje systemu opartego na ideologii marksistowskiej. Opisuje zbrodnie nazizmu i komunizmu. Interpretuje zjawisko zaniku podmiotowości w systemie totalitarnym. Wskazuje i rozważa przykłady (czerpane z doświadczeń rodzinnych, historii, literatury lub filmu), w których ujawnia się wielkość i upadek człowieka w niełudzkich warunkach. Wykorzystuje wiedzę z zakresu historii i literatury w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk. Interpretuje poznane zagadnienia w kontekście współczesnej rzeczywistości. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania i obrony własnych poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.	rozmowa kierowana mapa pojęciowa nagłówki z pierwszej strony	fragmenty wybranych filmów lub tekstów poruszających tematykę omawianą na lekcji arkusze papieru i flamastry kartki w formacie A5 klej	

75. Moralny wymiar wojen i terroryzmu	3	Przyczyny wojen i terroryzmu; rodzaje zła związane z wojnami i terroryzmem	Wzbudzanie postawy rozumiejącej wobec konfliktów zbrojnych i terroryzmu Rozpoznawanie zła ontycznego i moralnego związanego z wojną i terroryzmem	Uczeń: Podaje przykłady konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych. Analizuje przyczyny tychże oraz opisuje stany umysłu i przekonanie występujące u ich uczestników. Wypowiada i argumentuje poglądy na wojnę i ataki terrorystyczne.	wykład rozmowa kierowana dyskusja	teksty kultury wiadomości sieciowe	
76. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				

Dział III. CZŁOWIEK WSPÓŁCZESNY W ŚWIELE DOBRA I W CIENIU ZŁA

13. Etyczny wymiar codzienności

77. „Siedzimy nigdzie, pijemy nic” (G. Ritzer) – jednostka w cywilizacji konsumpcyjnej	4	Podmiot moralny we współczesnym świecie, cywilizacja konsumpcyjna, różne formy i przyczyny zniewolenia (ograniczenie wolności, presja zewnętrzna, uzależnienie; niedostateczny poziom wiedzy i samoświadomości); wolność (negatywna, pozytywna; zewnętrzna i wewnętrzna), wolność a nieposłuszeństwo (swawola), etyka ekologiczna, postmodernizm – istota i konsekwencje; autonomia i heteronomia moralna; różne formy wolności (wolność woli)	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Definiuje pojęcie cywilizacji konsumpcyjnej. Określa jej cechy, wskazując odpowiednie przykłady. Odwołując się do poznanej na wcześniejszych lekcjach definicji podmiotu moralnego, rozważa jego znaczenie w obszarze cywilizacji konsumpcyjnej. Określa istotę problemu zniewolenia. Rozróżnia wolność negatywną i pozytywną, zewnętrzną i wewnętrzną. Podaje przykłady sytuacji, w których ujawniają się różne rodzaje wolności, omawia je, dowodząc trafności przykładów. Dokonuje rozróżnienia wolności od nieposłuszeństwa (swawoli). Wyjaśnia pojęcie postmodernizmu. Odwołuje się do treści omawianych na zajęciach, których przedmiotem była analiza utworu J. Kaczmareckiego. Wskazuje przykłady realizacji postawy postmodernistycznej, określa jej konsekwencje. Wyjaśnia pojęcie etyki ekologicznej w kontekście omawianych zagadnień. Znajduje uzasadnienie powstania i rozwoju etyki ekologicznej. Wyjaśnia pojęcia autonomii i heteronomii moralnej. Formuluje argumenty wykorzystywane w dyskusji na temat wolności (woli). Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	definiowanie pojęć elementy graffiti rozmowa kierowana	arkusze papieru flamastry fragment tekstu E. Fromma	Cykl trzech zajęć poświęconych problematyce cywilizacji konsumpcyjnej można zamknąć kolejną, czwartą lekcją, podczas której uczniowie będą analizowali fragmenty wybranych tekstów, np. E. Fromma „Ucieczka od wolności” (fragmenty rozdziału „Wolność i spontaniczność”) lub wypowiedzi G. Ritzera na temat cywilizacji konsumpcyjnej (wywiad J. Żakowskiego z G. Ritzerem w „Polityce”).
78. Złożony problem tolerancji	3	Rodzaje i przyczyny nietolerancji, nietolerancja uzasadniona	Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz umiejętności	Uczeń: Podaje i omawia przykłady nietolerancji obyczajowej i religijnej. Wskazuje	burza mózgów rozmowa kierowana	podręcznik taśma klejąca kartki ze schematem	

		<p>i niesłuszna, skrajny moralizm, istota tolerancji (prymat godności, wolności), tolerancja negatywna i pozytywna, ksenofobia, homofobia, rasizm, tolerancja a pobłażanie, tolerancja a rozwój jednostki i społeczeństwa; definicja globalizacji, dylematy dotyczące tolerancji w świecie globalizacji (między ksenofobią a amoralizmem, tolerancja w kontekście odmiennych norm kulturowych), warunki sprzyjające upowszechnianiu tolerancji</p>	<p>lepszego poznawania siebie Kształtowanie umiejętności dokonywania trafnej oceny moralnej działań podejmowanych w życiu osobistym, w grupie, szkole, społeczności lokalnej Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi</p>	<p>przyczyny i strukturę nietolerancji. Wyjaśnia pojęcia: ksenofobia, homofobia, rasizm i stosuje je w kontekście omawianych zagadnień. Definiuje pojęcie tolerancji. Dokonuje rozróżnienia tolerancji pozytywnej i negatywnej. Wskazuje rolę i znaczenie pojęć: wolność i godność w interpretacji tolerancji. Podaje argumenty przemawiające za tezą o tolerancji jako istotnym elemencie współżycia społecznego. Interpretuje wartość prawnego uznania tolerancji jako potwierdzenia jej znaczenia i roli. Definiuje pojęcie globalizacji. Podaje i omawia przykłady, w których ujawniają się problemy dotyczące tolerancji we współczesnym, zglobalizowanym świecie. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>metoda problemowa</p>	<p>ćwiczenia do metody labirynty słów słownik języka polskiego</p>
79. Odcienie miłości	6	<p>Sposoby ujmowania miłości (emocje, uczucia, poglądy moralne); aktywność emocjonalna (uczucia i dążenia), uczucia w aspekcie subiektywnym i jako siła mająca wpływ na działanie; potrzeby – definicja i hierarchia, piramida potrzeb według A. Masłowa; funkcje podziału potrzeb; uczucia w ujęciu wybranych koncepcji psychologicznych, wpływ uczuć na moralny obszar życia człowieka; wiedza, odpowiedzialność, samoświadomość w rozwoju uczuciowym jednostki, uczucia pozytywne i negatywne Przyjaźń jako szczególny typ więzi międzyludzkiej, znaczenie przyjaźni (zaspokojenie uczuciowych potrzeb i impuls do samorozwoju) Miłość rodzinna – uczucia pozytywne i negatywne, znaczenie zasady nieoceniania obserwacji, wartość edukacji w sferze uczuć, wpływ miłości rodzinnej na rozwój uczuciowy człowieka, wartość i znaczenie</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości Zachęcenie do podejmowania samokontroli i pracy nad sobą oraz przyjmowania odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń: Omawia przykłady dowodzące wpływu sprzecznych uczuć na emocje, wykazuje oddziaływanie uczuć i emocji na rozwój człowieka (w tym również tzw. negatywnych uczuć) i interpretuje ich wpływ na rozwój moralny. Wyjaśnia pojęcie uczuciowo-dążeniowej aktywności emocjonalnej. Wyróżnia różne poziomy potrzeb, objaśnia piramidę potrzeb A. Masłowa. Wyjaśnia na przykładach konflikt między zaspokajaniem potrzeb niższych i wyższych. Wyjaśnia, czym są rozwój i niedorozwój uczuciowy. Podkreśla wartość samoświadomości w rozwoju uczuciowym i moralnym. Omawia różne rodzaje więzi międzyludzkich. Dostrzega ich wartość w wymiarze etycznym. Przyjaźń: wskazuje cechy przyjaźni, wyróżnia jej rodzaje. Omawia wartość przyjaźni dla rozwoju uczuciowego i moralnego człowieka. Miłość rodzinna: podkreśla rolę refleksji i wiedzy dotyczącej uczuć w tworzeniu zdrowych więzi emocjonalnych i dojrzałej postawy moralnej. Omawia znaczenie miłości rodzinnej dla rozwoju uczuciowego człowieka. Podaje i omawia przykłady problemów rodziny</p>	<p>rozmowa kierowana studium przypadku metaplan metoda trójkąta metoda prezentacji różnych perspektyw nagłówki z pierwszej strony</p>	<p>arkusze papieru flamastry kartki ze schematem ćwiczeń do zastosowanych metod</p>

		<p>miłości rodzicielskiej (odpowiedzialność), stereotyp miłości matczynej i ojcowskiej, miłość rodzicielska i przyjaźń, wpływ doświadczeń uczuciowych na postępowanie człowieka, dojrzałość emocjonalna jako ważny składnik podmiotowości moralnej, wolność jednostki a powinności w kontekście rodziny, rodzina w cywilizacji konsumpcyjnej</p> <p>Miłość erotyczna – seksualność, hierarchizacja przeżyć i zachowań (seks, erotyzm, miłość erotyczna), miłość w kontekście rozwoju jednostki, dojrzałość w miłości według E. Fromma, spontaniczność a odpowiedzialność moralna w obszarze seksualności, wartości w odpowiedzialnym myśleniu o życiu seksualnym, miłość erotyczna a małżeństwo</p> <p>Miłość braterska – wartość etyczna chrześcijańskiej postawy miłości bliźniego, miłość braterska jako akt woli i „zwięźczenie rozwoju etycznego jednostki i ludzkości”, przeszkody w realizacji wartości miłości bliźniego, podmiot moralny wobec innych i wobec siebie; altruizm, egoizm</p>	<p>w cywilizacji konsumpcyjnej.</p> <p>Miłość erotyczna: wyjaśnia różnice między pojęciami: seks, erotyzm, miłość erotyczna. Omawia kwestię miłości dojrzałej E. Fromma. Analizuje różnice między działaniem opartym na spontaniczności oraz na odpowiedzialności w obszarze seksualności. Interpretuje tezę o znaczeniu małżeństwa. Omawia relację między seksualizmem a urzeczywistnianiem wartości.</p> <p>Miłość braterska (miłość bliźniego): definiuje to pojęcie, wskazuje jego źródła. Interpretuje wartość etyczną miłości bliźniego. Wskazuje obszary uczuciowy i etyczny jako elementy wspólne wszystkim ludziom. Określa cechy egoizmu i altruizmu oraz ocenia wpływ tych postaw na relacje międzyludzkie. Wyjaśnia znaczenie stosunku podmiotu do samego siebie i do innych. Podaje przykłady trudności w realizacji miłości braterskiej. Dostrzega różnicę w postrzeganiu miłości braterskiej jako faktu i jako ideału.</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>				
80. „O sztuce miłości” – analiza fragmentu książki E. Fromma	1	<p>Miłość dojrzała jako „zjednoczenie uwarunkowane zachowaniem [...] indywidualności” człowieka; rozróżnienie różnych rodzajów działania (działanie i bierne doznawanie), różnice w pojmowaniu wartości dawania (nastawienie nieproduktywne i produktywne), wartość dawania w kontekście poczucia własnej wartości; najistotniejszy element dawania w relacjach międzyludzkich, miłość jako postawa „dawania”, cechy miłości dojrzałej E. Fromma</p>	<p>Rozwijanie wrażliwości moralnej</p> <p>Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Analizuje tekst. Wyodrębnia tezę i argumenty. Wyszukuje istotne treści. Wyjaśnia pojęcie miłości dojrzałej i wskazuje jej cechy.</p> <p>Interpretuje znaczenie słowa „działanie” ze względu na osiągnięcie zewnętrznych celów i działanie „wewnętrzne”. Odwołując się do własnych doświadczeń i obserwacji, dowodzi, że „miłość jest działaniem, a nie biernym doznawaniem”.</p> <p>Interpretuje wartość dawania, analizując tę kwestię z różnych perspektyw.</p> <p>Interpretuje sformułowanie miłości jako aktu dawania.</p> <p>Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania</p>	rozmowa kierowana praca z tekstem	podręcznik	

				poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
81. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
14. Dobrze żyć i dobrze się mieć							
82. Dylematy etyczne	5	Eutanazja: dylemat etyczny jako trudny wybór między dwoma tak samo ważnymi racjami; jakość życia; eutanazja – odmiany, uwarunkowania, formy; stan terminalny w ocenie medycznej i etycznej; etyka lekarska; rzeczywistość w aspekcie aksjologicznym i etycznym; wartość życia a eutanazja; etyka absolutystyczna i konsekwencjalistyczna i jej wpływ na poglądy i działania człowieka; wartość wolności (indywidualizm) a wartość życia w sporze o eutanazję; prawo na świecie wobec eutanazji Samobójstwo: konflikt między wartością życia ludzkiego i prawem podmiotu do decydowania o sobie; psychiczne uwarunkowania samobójstwa Aborcja: akt aborcji jako przerywania życia, problemy z definiowaniem początku człowieczeństwa, uwarunkowania psychiczne i społeczne decyzji o aborcji Karanie: pojęcie kary, funkcje kary: wymierzanie sprawiedliwości, odstraszanie i naprawa przestępcy; argumenty za karą śmierci i przeciwko niej; społeczne uwarunkowania przestępczości Bezpłatne studia: wykształcenie jako wartość i jeden z warunków rozwoju człowieka; elitaryzm i egalitaryzm – konflikt postaw, argumenty za bezpłatną nauką i przeciwko niej; odpowiedzialność jednostki za własny rozwój, w tym także w państwie opiekuńczym	Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi	Uczeń: Eutanazja: definiuje pojęcie dylematu etycznego. Podając właściwe przykłady, dokonuje rozróżnienia sytuacji, w których opisano wybór oraz dylemat moralny. Wyjaśnia konsekwencje aksjologicznego i etycznego poglądu na świat. Omawia pojęcie jakości życia, wymienia warunki, jakie się na nie składają. Wyjaśnia pojęcie stanu terminalnego. Definiuje eutanazję, wskazuje i omawia jej odmiany. Podaje i analizuje sytuacje życiowe, które skłaniają do myślenia o eutanazji. Dostrzega konflikt między etyką lekarską a eutanazją (przysięga Hipokratesa). Na podstawie analizy przykładów definiuje etykę absolutystyczną i etykę konsekwencjalistyczną. Analizuje i uzasadnia przykłady prawnych rozwiązań (również światowych) wobec eutanazji. Dostrzega konflikt między uznaniem życia za wartość bezwzględną a poszanowaniem wolności. Wskazuje argumenty przemawiające za słusnością obu stanowisk i przeciw nim (ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji). Samobójstwo: Kształci wrażliwość na dylematy ludzkiej egzystencji. Analizuje motywy ludzkich działań. Aborcja: Poznaje argumenty wysuwane za aborcją i przeciw niej. Uwrażliwia się na stan psychiczny i uwarunkowania społeczne decyzji o aborcji. Rozpoznaje jako problem zderzenie praw nowego życia oraz praw matki. Uznaje świętość życia. Karanie: Rozumie wpływ kar na zachowanie jednostki. Rozróżnia trzy funkcje kary. Argumentuje na rzecz kary śmierci i przeciw niej. Bezpłatność studiów: Ujmuje problem edukacji w kontekście aksjologicznym. Wskazuje znaczenie nauki dla rozwoju (także moralnego) jednostki. Omawia kwestię odpowiedzialności jednostki za własny rozwój. Wyjaśnia istotę sporu w kwestii płatności za studia. Charakteryzuje i uzasadnia elitaryzm i egalitaryzm.	metoda problemowa rozmowa kierowana studium przypadku dyskusja	Artykuły i fragment filmu dotyczące omawianych zagadnień arkusz papieru flamastry	

				Wskazuje różnicę między pojęciami państwa i państwa opiekuńczego w kontekście rozwoju jednostki. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
83. Etyka a nauka i technika	1	Wpływ rozwoju techniki na życie społeczeństwa; problemy związane z rozwojem świata cyfrowego; cyberprzemoc i ochrona prywatności Odpowiedzialność społeczeństwa za skutki rozwoju techniki; problem transhumanizmu	Uświadomienie konsekwencji rozwoju techniki dla jednostki i społeczeństwa	Uczeń: interesuje się rozwojem techniki i jej wpływem na życie praktyczne. Zauważa potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa i dobrostanu ludzi. Odpowiedzialnie wykorzystuje nowoczesne narzędzia komunikacji.	rozmowa kierowana analiza przypadku	podręcznik informacje z sieci	
84. Dobrze żyć i dobrze się mieć – człowiek wobec świata przyrody	1	Wartości, rozwój moralny, intuicja i wrażliwość moralna; odpowiedzialność, dylemat etyczny	Rozwijanie wrażliwości moralnej oraz kształtowanie umiejętności lepszego poznawania siebie Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Wyjaśnia słuszność podejmowania dyskusji na temat stosunku człowieka do przyrody. W rozważaniach wykorzystuje argumenty aksjologiczne i etyczne. Interpretuje pojęcie odpowiedzialności człowieka w odniesieniu do przyrody. Wskazuje i omawia odpowiednie przykłady odpowiedzialności i braku odpowiedzialności. Analizuje własną postawę wobec przyrody. Wykorzystuje pojęcia: rozwój moralny, intuicja i wrażliwość moralna, dylemat etyczny. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dba o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	burza mózgów rozmowa kierowana punkt widzenia praca z obrazem i tekstem	Obraz P. Bruegla „Dwie malpy” rzutnik pisma wiersz W. Szymborskiej „Dwie malpy Bruegla” karty pracy schemat do metody punkt widzenia	Temat lekcji nie stanowi osobnego podrozdziału w podręczniku.
85. Dobrze żyć i dobrze się mieć – o korupcji	1	Moralne aspekty różnych dziedzin życia publicznego; etyka zawodowa Praca urzędników państwowych w kontekście aksjologicznym Korupcja i nepotyzm – istota pojęć, uwarunkowania, aspekt etyczny i konsekwencje społeczne Wpływ konsumpcjonizmu i zasady skuteczności na przekonania moralne Rola podmiotu moralnego we	Kształtowanie zdolności odróżniania dobra od zła Rozwijanie wrażliwości moralnej Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych	Uczeń: Definiuje pojęcie etyki zawodowej i analizuje tekst wybranego kodeksu etycznego. Wskazuje kontekst aksjologiczny w rozważaniach o pracy urzędników państwowych. Definiuje pojęcia: korupcja i nepotyzm. Przytacza i omawia przykłady korupcji i nepotyzmu, opisuje ich uwarunkowania, wskazuje aspekt etyczny i społeczne konsekwencje przedstawionych zachowań. Omawia znaczenie postawy wyrażającej sprzeciw wobec społecznej aprobaty tych zjawisk i wyjaśnia rolę	rozmowa kierowana definiowanie pojęć	kartki ze schematami ćwiczeń do zastosowanych metod	Realizacja wszystkich metod zależy od tempa pracy uczniów.

		właściwej ocenie zjawiska korupcji		podmiotu moralnego w propagowaniu tej postawy. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.			
86. Etyka zawodowa dziennikarza	1	Rzetelne informowanie, znaczenie prawdziwej informacji dla życia społecznego, informacja a interpretacja lub komentarz	Kształtowanie postawy uczciwości w komunikacji społecznej. Zrozumienie mechanizmów dezinformacji i manipulacji w świadomości społecznej	Uczeń: Zna wagę przekazywanych informacji, interesuje się mechanizmami tworzenia i obiegu informacji oraz poglądów. Rozróżnia informacje, interpretację i komentarz. Rozumie zasadę obiektywizmu i rzetelności dziennikarskiej. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.	rozmowa kierowana dyskusja analiza przypadku	teksty sieciowe arkusz papieru, flamastry	
87. Etyczny wymiar życia szkolnego	2	Etyczny wymiar życia szkolnego, etos szkoły – istota (zbiór wartości) i trudności w doprecyzowaniu pojęcia, wartość i rola wspólnego tworzenia i przyjęcia systemu wartości w społeczności szkolnej; uczciwość i szacunek jako wartości szczególnie cenne w procesie tworzenia właściwych relacji; etyka zawodu nauczyciela w kontekście wartości etycznych wykorzystanych w konkretnym obszarze działalności człowieka; odpowiedzialność i samodoskonalenie nauczycieli, odpowiedzialność moralna uczniów, problem ściągania w kontekście etycznym	Kształtowanie zdolności odróżniania dobra od zła Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych Zachęcenie do Podjęcie się samokontroli i pracy nad sobą oraz przejmowanie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami etycznymi	Uczeń: Objaśnia pojęcie etosu szkoły. Wyjaśnia trudności w ustaleniu i przyjęciu zasad przyczyniających się do tworzenia wspólnoty uczniów i nauczycieli. Wskazuje uczciwość i szacunek jako elementy stanowiące podstawę systemu wartości łączącego społeczność szkolną. Wykorzystuje wiedzę na temat pojęcia etyki zawodu z poprzednich zajęć i omawia je w kontekście pracy nauczyciela. Wskazuje wartość i rolę odpowiedzialności nauczyciela w procesie rozwoju uczniów. Omawia kwestię odpowiedzialności moralnej uczniów. Analizuje problem ściągania w kontekście etycznym. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	graffiti rozmowa kierowana	Film K. Zanussiego „Zaliczenie” arkusze papieru flamastry	
88. Człowiek wobec śmierci	2	Cztery wymiary śmierci, biologiczny i etyczny wymiar śmierci, uwarunkowania współczesnego	Zaznajomienie z różnymi aspektami śmierci Kształtowanie racjonalnej postawy wobec	Uczeń: Uznaje potrzebę szacunku wobec śmierci. Omawia biologiczny i etyczny wymiar śmierci. Zna różnorodne postawy	wykład rozmowa kierowana mapa myśli	podręcznik informacje i komentarze sieciowe	

		stosunku do śmierci	śmierci	wobec śmierci i ich współczesne uwarunkowania.			
89. Szczęście	4	<p>Pojemność znaczeniowa pojęcia „szczęście”; dążenie do szczęścia w wymiarze aksjologicznym i funkcjonalnym; różne definicje szczęścia, subiektywne i obiektywne uwarunkowania</p> <p>szczęścia, rozróżnienie</p> <p>szczęścia krótkotrwałego i długotrwałego</p> <p>Hierarchie celów, rozróżnienie typów i określenie roli przyjemności w życiu człowieka; formy odczuwania i przeżywania przykrości i ich konsekwencje; przyjemność, zadowolenie, szczęście – różnice znaczeniowe, hierarchizacja pozytywnych przeżyć; wpływ pozytywnych przeżyć na samopoczucie; cierpienie i jego wpływ na osiągnięcie</p> <p>szczęścia, różnorodność cierpień (fizyczne i psychiczne), stosunek do cierpienia a dojrzałość człowieka, konsekwencje unikania cierpienia w dążeniu do szczęścia; rola świadomości sensu życia, poczucia własnej wartości, sumienia w dążeniu do szczęścia, warunki sprzyjające osiągnięciu</p> <p>szczęścia, szczęście jako sztuka życia</p>	<p>Kształtowanie umiejętności rozpoznawania wartości moralnych oraz zdolności odróżniania dobra od zła</p> <p>Rozwijanie umiejętności lepszego poznawania siebie</p> <p>Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych i innych</p> <p>w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości</p> <p>Rozwijanie wrażliwości moralnej</p> <p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Dostrzega znaczenie przyjemności (a także przykrości) dla motywacji człowieka. Wyjaśnia i omawia kwestię wieloznaczności pojęcia</p> <p>szczęścia. Wskazuje i rozróżnia przykłady ilustrujące</p> <p>przyjemność, zadowolenie i</p> <p>szczęście. Rozróżnia</p> <p>szczęście krótkotrwałe i długotrwałe. Omawia wpływ cierpienia na człowieka. Wyjaśnia konsekwencje postawy określonej jako ucieczka od cierpienia.</p> <p>Wyjaśnia znaczenie pojęcia</p> <p>szczęście w kontekście subiektywnych i obiektywnych uwarunkowań. Analizuje dążenie do</p> <p>szczęścia poprzez pryzmat poszukiwania sensu życia. Wskazuje i omawia warunki sprzyjające osiągnięciu</p> <p>szczęścia. Dostrzega znaczenie poczucia własnej wartości, sumienia i właściwych relacji z innymi ludźmi w osiągnięciu</p> <p>szczęścia długotrwałego. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>rozmowa kierowana</p> <p>praca z tekstem</p> <p>oparta na metodzie zawartej w programie edukacyjnym „Filozoficzne dociekania z dziećmi i młodzieżą”</p> <p>burza mózgów</p> <p>mapa myśli</p> <p>definiowanie pojęć</p>	podręcznik	arkusze papieru
90. „O szczęściu” – analiza fragmentu „Etyki Nikomachejskiej” Arystotelesa	1	<p>Szczęście jako „najstateczniejsze” dobro, do którego człowiek dąży dla niego samego; pragnienie posiadania a</p> <p>szczęście, samowystarczalność</p> <p>szczęścia, szczęście jako cel działań, trzy rodzaje dobra, cechy</p> <p>szczęścia: dobre życie i powodzenie, różne sposoby pojmowania</p> <p>szczęścia, dzielność etyczna, dyspozycja a działanie</p>	<p>Zaznajomienie z podstawowymi pojęciami i koncepcjami etycznymi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>Analizuje tekst. Wskazuje tezę i analizuje argumenty. Interpretuje autonomiczną wartość</p> <p>szczęścia. Wyróżnia trzy rodzaje dóbr. Objaśnia czynniki sprzyjające osiągnięciu</p> <p>szczęścia (dobre życie i powodzenie). Interpretuje określenie: dobre życie.</p> <p>Objaśnia pojęcie dzielności etycznej. Rozróżnia dyspozycję i działanie oraz określa ich wpływ na osiągnięcie</p> <p>szczęścia. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu stanowisk i poglądów.</p> <p>Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami.</p> <p>Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania.</p> <p>Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.</p>	<p>rozmowa kierowana</p> <p>praca z tekstem</p>	podręcznik	

91. Idą święta... – refleksja etyczna wobec dni szczególnych	1	Istota i cechy pojęcia „święto”; znaczenie i funkcja Wigilii w wymiarze kulturowym, etycznym, religijnym; trudności wcielania obyczaju w praktyce (nakaz składania życzeń i przymus uczestnictwa); etyczny wymiar życzeń, hierarchia uczuć, dobra wola jako źródło doskonałości, znaczenie aktu woli	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Omawia istotę i wskazuje cechy święta. Wyjaśnia znaczenie Wigilii (kulturowe, etyczne, religijne). Interpretuje przykłady dowodzące różnorodnych uczuć związanych z uczestnictwem w święcie, wyjaśnia związek uczuć z aktem woli osób biorących udział w celebrowaniu święta. Omawia znaczenie Wigilii w wymiarze etycznym (składanie życzeń, spotkanie z ludźmi). Interpretuje etyczny wymiar uczestnictwa w Wigilii (przekraczanie podziałów, dążenie do rozwiązania konfliktów). Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	burza mózgów rozmowa kierowana akwarium	przedmioty związane z omawianym świętem (np. siano, ozdoby choinkowe) arkusze papieru flamastry	
92. „Pamiętasz, poległy przyjacielu?” (Z. Stroiński) – refleksja etyczna wobec dni szczególnych – powstanie warszawskie	1	Powstanie warszawskie, wartość odległych w czasie wydarzeń historycznych w ocenie współczesnych ludzi, spory na temat oceny powstania, etyczna perspektywa osądu (liczba ofiar i zniszczeń); istota i formy pojmowania pojęcia „patriotyzm”, aksjologiczny wymiar patriotyzmu, indywidualistyczne i wspólnotowe myślenie moralne, definicja i ocena etyczna nacjonalizmu i szowinizmu; wartość myślenia etycznego w kontekście wydarzeń szczególnych	Kształtowanie umiejętności dokonywania etycznej analizy i oceny działań i decyzji własnych oraz innych osób w świetle wartości moralnych i tworzenia hierarchii wartości	Uczeń: Omawia fakty dotyczące powstania warszawskiego. Charakteryzuje wartości i wyjaśnia motywacje uczestników powstania. Omawia spór dotyczący współczesnej oceny powstania (w wymiarze aksjologicznym i etycznym). Wskazuje istotę pojęcia patriotyzmu i prezentuje jego różne odcienie znaczeniowe. Definiuje szowinizm i nacjonalizm. Wyjaśnia etyczną istotę krytycznej oceny tych postaw. Interpretuje teksty literackie i/lub film. Analizuje własne przekonania moralne, konfrontuje poglądy z prezentowanymi stanowiskami. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	wykład z prezentacją rozmowa kierowana praca z tekstem i utworem muzycznym	Kartki z tekstami opisującymi tragizm codzienności w czasie powstania warszawskiego slajdy prezentujące zniszczoną Warszawę film A. Wajdy „Kanal” (lub jego fragmenty) nagranie utworu zespołu Lao Che „Tramwajem jadę na wojnę” arkusz szarego papieru paski białego papieru flamastry	
93. Wybór drogi – „Warto być przyzwotym” (W. Bartoszewski) – podsumowanie	1	Podmiot moralny, ocena moralna czynu, wartości moralne, rozwój moralny; intuicja i wrażliwość moralna; roztropność; podejmowanie decyzji, dylematy moralne, odpowiedzialność	Rozwijanie wrażliwości moralnej, kształtowanie umiejętności lepszego poznawania siebie i rozwijania własnej tożsamości	Uczeń: Interpretuje tekst utworu. Objaśnia kontekst aksjologiczny i etyczny tekstu. Znajduje w tekście odniesienia do własnego życia. Analizuje własną postawę. Wykorzystuje w rozważaniach poznane pojęcia. Przekłada treści wyrażone słowami na język obrazu. Wykorzystuje poznane pojęcia i koncepcje w prezentowaniu i uzasadnianiu poglądów. Doskonali umiejętności słuchania oraz prezentowania poglądów, stawiania tez i ich uzasadniania. Dbą o jakość językową i merytoryczną własnych wypowiedzi.	mapa myśli praca z tekstem praca z utworem muzycznym rozmowa kierowana	rzutnik pisma płyta z nagraniem utworu „Idź swoją drogą” w wykonaniu zespołu Raz Dwa Trzy karty pracy arkusz papieru farby lub flamastry	

94. Powtórzenie wiadomości	1		Powtórzenie wiedzy i umiejętności				
Godziny do dyspozycji nauczyciela	38						